

Briselē, 17.9.2013
SWD(2013) 320 final

KOMISIJAS DIENESTU DARBA DOKUMENTS

IETEKMES NOVĒRTĒJUMA KOPSAVILKUMS

Pavaddokuments dokumentiem

Priekšlikums

**EIROPAS PARLAMENTA UN PADOMES REGULA
par jaunām psihoaktīvām vielām**

un

**EIROPAS PARLAMENTA UN PADOMES DIREKTĪVA,
ar ko groza Padomes 2004. gada 25. oktobra Pamatlēmumu 2004/757/TI, ar ko paredz
minimuma noteikumus par noziedzīgu darbību pazīmēm un sodiem narkotisko vielu
nelikumīgas tirdzniecības jomā**

{COM(2013) 619 final}

{COM(2013) 618 final}

{SWD(2013) 319 final}

KOMISIJAS DIENESTU DARBA DOKUMENTS

IETEKMES NOVĒRTĒJUMA KOPSAVILKUMS

Pavaddokuments dokumentiem

Priekšlikums

**EIROPAS PARLAMENTA UN PADOMES REGULA
par jaunām psihoaktīvām vielām**

un

**EIROPAS PARLAMENTA UN PADOMES DIREKTĪVA,
ar ko groza Padomes 2004. gada 25. oktobra Pamatlēmumu 2004/757/TI, ar ko paredz
minimuma noteikumus par noziedzīgu darbību pazīmēm un sodiem narkotisko vielu
nelikumīgas tirdzniecības jomā**

SATURS

1.	Ievads	4
2.	Problēmas izklāsts	4
3.	Subsidiaritātes analīze	6
4.	Politikas mērķi	7
5.	Politikas risinājumi un to novērtējums	7
6.	Vēlamais politikas risinājums	11
7.	Uzraudzība un novērtēšana	12

KOMISIJAS DIENESTU DARBA DOKUMENTS

IETEKMES NOVĒRTĒJUMA KOPSAVILKUMS

Pavaddokuments dokumentiem

Priekšlikums

EIROPAS PARLAMENTA UN PADOMES REGULA par jaunām psihoaktīvām vielām

un

EIROPAS PARLAMENTA UN PADOMES DIREKTĪVA,
ar ko groza Padomes 2004. gada 25. oktobra Pamatlēmumu 2004/757/TI, ar ko paredz
minimuma noteikumus par noziedzīgu darbību pazīmēm un sodiem narkotisko vielu
nelikumīgas tirdzniecības jomā

1. IEVADS

Ietekmes novērtējums attiecas uz pasākumiem, kuru mērķis ir samazināt tādu jaunu psihoaktīvu vielu pieejamību iekšējā tirgū, kas rada risku patērētājiem, vienlaikus novēršot šķēršļus likumīgai tirdzniecībai.

Jaunas psihoaktīvas vielas („legālas apreibinošas vielas”) ir dabīgas vai sintētiskas vielas, kas iedarbojas uz centrālo nervu sistēmu un izmaina psihiskās funkcijas. Daudzām no šīm vielām ir vai var būt citi pielietojumi („**likumīgi izmantošanas veidi**”), piemēram, kā aktīvām vielām medikamentos. Jaunām psihoaktīvām vielām nepiemēro kontroles pasākumus saskaņā ar ANO konvencijām par narkotiskajām vielām atšķirībā no tādām psihoaktīvām vielām kā kokaīns un amfetamīns („nelegālas narkotikas”).

Jaunu psihoaktīvu vielu straujā parādīšanās un izplatība iekšējā tirgū pēdējos gados ir viena no nopietnākajām problēmām ES narkomānijas apkarošanas politikā. Ar **Padomes Lēmumu 2005/387/TI** tika izveidota ES mēroga sistēma informācijas apmaiņai par šādām vielām, kuru vada Eiropas Narkotiku un narkomānijas uzraudzības centrs (*EMCDDA*) un Eiropols, lai izvērtētu ar tām saistīto risku, tās kontrolētu un piemērotu kriminālsodus visā ES. Komisijas 2011. gada novērtējumā ir secināts, ka Padomes lēmums neļauj efektīvi risināt problēmas, ko rada jaunas psihoaktīvas vielas.

2. PROBLĒMAS IZKLĀSTS

Jaunas psihoaktīvas vielas, kurām ir dažādi likumīgi izmantošanas veidi, kļūst aizvien pieejamākas iekšējā tirgū, un tās lieto arvien vairāk cilvēku. Potenciālie **riski**, ko rada šīs vielas, likuši iestādēm tām piemērot dažādus ierobežojumus, kas var **traucēt likumīgu tirdzniecību** un kavēt likumīgu lietojumu izstrādi. Galvenie problēmu cēloņi ir atšķirīgas valstu pieejas jaunām psihoaktīvām vielām un šādu vielu apkarošanai paredzēto ES instrumentu neefektivitāte.

2.1. Jaunu psihoaktīvu vielu tirgus

Laikposmā no 1997. gada līdz 2012. gadam dalībvalstis ziņojušas par 290 jaunām psihoaktīvām vielām. Par vairumu vielu ziņojušas vairākas dalībvalstis. Pēdējo gadu laikā

iesniegto paziņojumu skaits ir krasi pieaudzis, t. i., no 24 paziņojumiem 2009. gadā līdz 73 paziņojumiem 2012. gadā. Iespējams, varētu parādīties pat vairāki tūkstoši vielu.

2.1.1. Izklaides nolūkos izmantojamu jaunu psihoaktīvu vielu tirgus

Pēdējos gados ir palielinājies **izklaides nolūkos izmantojamu jaunu psihoaktīvu vielu apjoms**, un tās pārsvarā lieto jaunieši. Eiropas aptauja 2011. gada aptaujā „Jauniešu attieksme pret narkotikām” atklājās, ka 5 % jauniešu ES ir vismaz vienreiz lietojuši šādas vielas, bet biežākais lietojums skaits (16 %) konstatēts Īrijā.

Tiek lēsts, ka pagājušajā gadā jaunas psihoaktīvas vielas Eiropas Savienībā ir lietojuši **2,2 miljoni** cilvēku. **Internets un sociālie tīkli** ir veicinājuši to izplatību visā ES. **EMCDDA** ātro aptauju dati liecina, ka laikposmā no 2010. gada līdz 2012. gadam tiešsaistes veikalu skaits, kuros pārdod šādas vielas, ir palielinājies četras reizes (no 170 līdz 690).

Pēdējo trīs gadu laikā vismaz 13 dalībvalstīs ir atvērti specializēti veikali, kuros pārdod jaunas psihoaktīvas vielas. Dažkārt šādas vielas pārdod arī degvielas uzpildes stacijās, video nomas punktos, intīmpreču vai tabakas izstrādājumu veikalos. Uzņēmumi, kas šīs vielas ražo, ir reģistrēti **ārpus ES** (Ķīnā un Indijā), un tie ātri pielāgojas ierobežojumiem, piedāvājot alternatīvas vielas. Izmantojot analogiju ar ekstazī tirgu, tiek lēsts, ka izklaides nolūkos izmantojamu jaunu psihoaktīvu vielu tirgus apjoms veido **EUR 0,5 miljardus gadā**.

2.1.2. Likumīgi izmantojamu jaunu psihoaktīvu vielu tirgus

Daudzām jaunām psihoaktīvām vielām, ko izmanto izklaides nolūkos, ir vai varētu būt dažādi izmantošanas veidi **rūpniecībā**. Šādas vielas ir, piemēram, GBH (gamma-butirolaktons), 1-4 BDO (1,4-butāndiols) un mCPP. Tomēr visaptveroša informācija nav pieejama visā ES, jo esošais ES mehānisms neparedz šādu datu vākšanu, bet dalībvalstu iestādes regulāri neziņo par šādu vielu lietošanu.

Kopš 1997. gada **EMCDDA** saņemtā informācija liecina, ka likumīgos veidos tiek izmantota aptuveni **viena piektā daļa zināmo vielu**. Tā ir ievērojama daļa, taču, iespējams, ka apjoms ir lielāks, ņemot vērā, ka šīs jaunās vielas bieži vien nav labi zināmas. Ņemot vērā gan to psihoaktīvo vielu skaitu, kas jau ir, gan to, kas vēl nav parādījušās tirgū, kā arī ņemot vērā šo vielu iespējamo divējādo izmantošanu (izklaides nolūkos un rūpniecībā), tiek pieņemts, ka **likumīgi izmantojamu vielu tirgus apjoms ir ievērojams**.

2.2. Pirmā problēma. Risks, ko rada izklaides nolūkos izmantojamās jaunās psihoaktīvās vielas

Jaunu psihoaktīvu vielu lietošana izklaides nolūkos var **nodarīt kaitējumu veselībai un apdraudēt patērētāju drošību**, kā arī radīt risku un slogu sabiedrībai. Visbiežāk **kaitējums veselībai** izpaužas kā uzbudinājums, delīrijs, tahikardija, hipertensija, letāla pārdozēšana, infekcijas, ko pārnēsā ar asinīm (piemēram, HIV vai C hepatīts), psihiskas problēmas, atkarība. Šis risks ir lielāks, lietojot vairākas jaunas psihoaktīvas vielas vienlaikus, kā arī tās lietojot kopā ar nelegālām narkotikām vai alkoholu. Informācijas trūkums par šo vielu dozēšanu paaugstina risku.

Tā kā šīs vielas var ietekmēt psihisko veselību un sabiedriskās aktivitātes, jaunu psihoaktīvu vielu bieža lietošana var **negatīvi ietekmēt sabiedrību**, nelabvēlīgi ietekmējot ģimenes dzīvi un līdzcilvēkus. Šādu vielu lietošana var ietekmēt spēju vadīt automašīnu, var izsaukt agresivitāti un novest pie noziedzīgas rīcības. Šajā tirgū nelielā apjomā darbojas arī organizētās noziedzības pārstāvji, galvenokārt tirgojot šīs vielas kopā ar nelegālajām narkotikām.

Tiek lēsts, ka **izmaksas**, kas saistītas ar jaunu psihoaktīvu vielu nodarīto kaitējumu veselībai, veido EUR 211 miljonus gadā, bet ar krimināltiesisko pasākumu īstenošanu saistītās izmaksas veido EUR 117–144 miljonus gadā.

2.3. Otrā problēma. Šķēršļi likumīgai tirdzniecībai iekšējā tirgū

Valsts iestāžu ieviestie ierobežojošie pasākumi, lai mazinātu jaunu psihoaktīvu vielu lietošanu izklaides nolūkos, var **traucēt likumīgu tirdzniecību**, apgrūtinot uzņēmējiem piekļuvi šādām vielām un tādējādi radot zaudējumus uzņēmējdarbībā. Tie var arī apgrūtināt pētījumu veikšanu, tādējādi kavējot jaunu lietojumu izstrādi.

Katrā dalībvalstī un katrai vielai ir noteikti atšķirīgi ierobežojumi. Atkarībā no piemērojamiem tiesību aktiem valsts līmenī ir atļauti tikai daži no izmantošanas veidiem, bet ierobežojumu neievērošanas gadījumā piemēro administratīvos sodus vai kriminālsodus. Tas rada šķēršļus tirdzniecībai, tirgus **sadrumstalotību un nevienlīdzīgu konkurenci**, kā arī apgrūtinā uzņēmumu darbību iekšējā tirgū.

Ierobežojošie pasākumi var izsaukt **kēdes reakciju** uzņēmēju vidū, jo šīs vielas bieži izmanto citu vielu un preču ražošanā. Tā kā ir sagaidāms, ka jaunu psihoaktīvu vielu tirgus paplašināsies un dalībvalstis ieviesīs papildu pasākumus, lai ierobežotu šo vielu lietošanu izklaides nolūkos, ir paredzams, ka **palielināsies šķēršļi likumīgai tirdzniecībai**.

2.4. Problēmas cēloņi

Problēmas cēloņi ir:

- atšķirīgas valstu pieejas — **atšķirības** starp dalībvalstu tiesību aktiem un nesaskaņota valstu rīcība var negatīvi ietekmēt gan uzņēmējus, kas likumīgi izmanto vielas, gan patērētājus;
- **ES tiesību akti, kas attiecas uz jaunām psihoaktīvām vielām, ir neefektīvi** — Padomes lēmums darbojas lēni, reaģējot uz izmaiņām situācijā, kas nedod pietiekamus pierādījumus, lai pieņemtu atbilstošus un ilgtspējīgus lēmumus par šīm vielām, tāpat tas neparedz iespējas piemērot ierobežojošus pasākumus.

2.5. Pamatscenārijs

Ja pašreizējais regulējums paliks nemainīgs, **problēmas varētu saasināties**. Visticamāk, ka palielināsies izklaides nolūkos lietojamo vielu tirgus, kā arī, iespējams, līdz 2020. gadam tā apjoms varētu divkāršoties. Proporcionāli pieaugs veselības aprūpes un sociālās izmaksas, kas saistītas ar kaitīgo vielu aizvien lielāko pieejamību un lietošanu. Ir sagaidāms, ka palielināsies arī likumīgo izmantošanas veidu skaits, bet valstu atšķirīgo pieeju un ES tiesību aktu neefektivitātes negatīvā ietekme uz likumīgu tirdzniecību turpināsies vai pat pastiprināsies.

3. SUBSIDIARITĀTES ANALĪZE

LESD 114. panta 1. punkts pilnvaro Eiropas Parlamentu un Padomi veikt pasākumus, lai tuvinātu dalībvalstu tiesību aktu, normatīvo vai administratīvo aktu noteikumus, kuri attiecas uz iekšējā tirgus izveidi un darbību, savukārt LESD 114. panta 3. punkts paredz, ka Komisijai šajos priekšlikumos ir jānodrošina augsts veselības, drošības un patērētāju aizsardzības līmenis.

ES ir pienākums nodrošināt augstu cilvēku veselības aizsardzības līmeni, nosakot un īstenojot visu ES politiku (**LESD 168. panta 1. punkts**), un aizsargāt patērētāju veselību, drošību un ekonomiskās intereses (**LESD 169. panta 1. punkts**). Lai apkarotu šīs vielas, kas rada nopietnu risku, ES ir pilnvarota tām piemērot krimināltiesību normas par nelikumīgu narkotisko vielu tirdzniecību (**LESD 83. panta 1. punkts**).

ES atrodas labākā situācijā nekā dalībvalstīs, lai veiktu pasākumus, kas ierobežotu kaitīgu jaunu psihoaktīvo vielu pieejamību iekšējā tirgū un to lietošanu izklaides nolūkos, kā arī nodrošinātu, ka atšķirīgas valstu pieejas netraucē likumīgai tirdzniecībai. **Ir nepieciešama rīcība ES līmenī,** lai nodrošinātu, ka kaitīgas jaunas psihoaktīvas vielas tiek ātri identificētas un izņemtas no aprites tirgū visās dalībvalstīs, un lai samazinātu un novērstu dalībvalstu rīcības rezultātā radītos šķēršļus likumīgai tirdzniecībai.

4. POLITIKAS MĒRĶI

Galvenie **politikas mērķi**, īstenojot ES pasākumus jaunu psihoaktīvu vielu jomā, ir:

- samazināt šķēršļus likumīgai tirdzniecībai ar jaunām psihoaktīvām vielām un novērst šādu šķēršļu rašanos;
- aizsargāt patērētāju veselību un drošību, novēršot risku, ko rada kaitīgas jaunas psihoaktīvas vielas.

Konkrētie mērķi ir šādi:

- apzināt vielas, kas rada risku veselībai, sabiedrībai un drošībai, kā arī veido tūlītēju nopietnu sabiedrības veselības apdraudējumu;
- uzlabot spēju ātri identificēt un novērtēt jaunas psihoaktīvas vielas un plānot turpmāko rīcību atkarībā no to radītā riska;
- veicināt šādu vielu likumīgu tirdzniecību iekšējā tirgū;
- uzlabot valstu atbildes pasākumu saskaņotību, reaģējot atbilstoši saistībā ar kaitīgām jaunām psihoaktīvām vielām, kas rada problēmas pārrobežu jomā, un samazināt iespēju, ka vielas nonāk citās dalībvalstīs.

5. POLITIKAS RISINĀJUMI UN TO NOVĒRTĒJUMS

Politikas risinājumi ir iedalīti **četrās grupās**, iekļaujot *status quo*. Šādi risinājumi tika noraidīti: specializēto un tiešsaistes veikalu regulēšana; atļauju sistēmas ieviešana jaunām psihoaktīvām vielām ES līmenī; vispārēja aizlieguma ieviešana; ES rīcības šajā jomā pārtraukšana.

5.1. Pārskats par politikas risinājumiem

1. risinājumu grupa: informācijas apkopošanas un analīzes par jaunām psihoaktīvām vielām uzlabošana

Šī grupa iekļauj risinājumus pētniecības un analītiskās kompetences stiprināšanai ES līmenī saistībā ar jaunām psihoaktīvām vielām, lai ES varētu efektīvāk reaģēt.

(1) Pašreizējā situācija

EMCDDA un Eiropols tikai salīdzina un analizē dalībvalstu iesniegto informāciju par vielu sastāvu vai paredzamo iedarbību.

(2) Strukturālas sadarbības veicināšana starp EMCDDA, pētniecības institūtiem un tiesu medicīnas laboratorijām

ES sniedz finansiālu atbalstu strukturālai sadarbībai starp *EMCDDA*, pētniecības institūtiem, tostarp Kopīgo pētniecības centru (*JRC*) un tiesu medicīnas laboratorijām visā ES, lai nodrošinātu informētību par konkrētām vielām un ļautu sagatavot un izplatīt informāciju par jaunu psihoaktīvu vielu analīžu rezultātiem.

(3) ES līmeņa pētniecības infrastruktūras izveidošana

Pētniecības infrastruktūru izveido jau pastāvošā ES pētniecības centrā (*JRC*) vai aģentūrā (*EMCDDA*). Tai būs tādi paši uzdevumi, kādi uzskaitīti (2) risinājumu punktā.

2. risinājumu grupa: jaunu psihoaktīvu vielu izvērtēšana atsevišķi vai grupā

Šī risinājumu grupa piedāvā jaunu psihoaktīvu vielu izvērtēšanas variantus, vērtējot tās atsevišķi vai vielu grupās, lai apzinātu to radīto risku (un paredzētu attiecīgus pasākumus).

(1) Atsevišķu vielu izvērtēšana (*status quo*)

Katru vielu pārbauda un izvērtē atsevišķi, un lēmumu par to, vai piemērot ierobežojošus pasākumus vai ne, pieņem, pamatojoties uz konkrēto risku, ko tā rada.

(2) Vielu grupu izvērtēšana

Līdzīgu vielu grupas pārbauda, izvērtē un tām piemēro ierobežojošus pasākumus. Vielas sagrupē, ņemot vērā to līdzīgo ķīmisko uzbūvi (vispārīgā pieeja) vai farmakoloģisko iedarbību (analogā pieeja).

(3) Individuāla pieeja, kas balstīta uz informāciju par „gudri apkopotu” vielu grupu

Katru vielu atsevišķi pārbauda, izvērtē un tai piemēro ierobežojošus pasākumus (tāpat, kā aprakstīts (1) punktā), taču informāciju vāc arī par citām šīs grupas vielām. Tādējādi var paredzēt konkrētu vielu parādīšanos, bet riska novērtējums tiks veikts katrai vielai atsevišķi.

3. risinājumu grupa: pagaidu pasākumi

Šī grupa iekļauj risinājumus tādu jaunu psihoaktīvu vielu pieejamības pagaidu ierobežošanai patēriņa tirgū, kuras varētu radīt **tūlītēju apdraudējumu sabiedrības veselībai**, ko apliecina ziņojumi par letāliem gadījumiem un nopietnām veselības problēmām, ko izraisījusi šo vielu lietošana, kā arī to plašā izplatība vairākās dalībvalstīs. Šie ierobežojumi ir spēkā līdz šo vielu riska novērtējumam, taču tie neattiecas uz to lietojumu komerciāliem un zinātniskiem mērķiem, kā arī uz produktiem, kuri šīs vielas satur un kuru izmantošana ir atļauta saskaņā ar citiem ES tiesību aktiem.

(1) Pagaidu pasākumu neveikšana (*status quo*)

Saskaņā ar Padomes lēmumu visā ES nav iespējams ieviest pagaidu pasākumus. Lēmumu par to, vai ierobežot vielas pieejamību vai ne, pieņem tikai pēc tam, kad ir pabeigts riska novērtējums un šis lēmums ir negrozāms.

(2) ES ieteikums ieviest pagaidu pasākumus

Komisija dalībvalstīm dod ieteikumu ieviest pagaidu pasākumus, lai nekavējoties izņemtu vielu no apgrozības un aizliegtu tās izplatīšanu, pārdošanu, reklamēšanu vai piedāvāšanu patērētājiem (ierobežojums neattiecas uz lietojumu rūpniecības un zinātnes vajadzībām). Dalībvalstis, kuras īsteno šo ieteikumu, veic atbilstošus pasākumus, lai nodrošinātu, ka viela tiek izņemta no tirgus aprites.

(3) ES lēmums ieviest pagaidu pasākumus

Pasākumi ir tie paši, kas minēti (2) punktā, taču tie ir saistoši dalībvalstīm. Lēmumu par to ieviešanu pieņem Komisija, izmantojot īstenošanas aktu. Pārkāpumam saistībā ar šiem pasākumiem piemērotu administratīvas sankcijas, ko noteiktu valsts līmenī.

4. risinājumu grupa: galīgais lēmums attiecībā uz jaunu psihoaktīvu vielu

Šī grupa ietver turpmākos risinājumus, ko īsteno pēc tam, kad vielas riska novērtējums ir pabeigts. Komisija nosaka, cik lielu kaitējumu veselībai, sabiedrībai un drošībai viela rada, t. i., nelielu, mērenu vai nopietnu, un izlemj, vai un kāda veida ierobežojošs pasākums būtu jāievieš. Komisija ņems vērā šādus **kritērijus**: kaitējums veselībai, ko izraisa vielas lietošana (traumas, slimības, fiziskās un psihiskās veselības traucējumi); kaitējums personām un sabiedrībai (piem., ietekme uz sabiedrisko darbību, organizēta noziedzība, nelikumīga peļņa); drošības apdraudējums (slimību izplatīšanās, ceļu satiksmes drošības apdraudējums).

(1) ES lēmums piemērot vielām ierobežojošus pasākumus, nosakot kriminālsodus vai neparedzot nekādas sankcijas (*status quo*)

Pamatojoties uz riska novērtējuma rezultātiem, Komisija iesniedz Padomei tiesību akta priekšlikumu, kas liek dalībvalstīm piemērot vielai krimināltiesiskus pasākumus (jaunajai psihoaktīvajai vielai piemēro valsts tiesību aktus, kas attiecas uz nelegālām narkotikām), vai sniedz pamatojumu, kāpēc sankcijas nav nepieciešamas. Tā kā valstu tiesību aktiem attiecībā uz nelegālām narkotikām ir jāatbilst Pamatlēmumam 2004/757/TI par narkotisko vielu tirdzniecību, pamatlēmuma noteikumi attiecas uz kontrolējamo jauno psihoaktīvo vielu. Izņēmumi ir pieļaujami tikai attiecībā uz vielas likumīgiem izmantošanas veidiem, kas paredzēti ANO konvencijās par narkotiskajām vielām.

(2) Pašreizējā situācija, ko papildina ES ieteikums piemērot vielām ierobežojošus pasākumus patēriņa tirgū, nosakot administratīvas sankcijas

Komisijai ir trīs alternatīvas, kā rīkoties: ja ar vielu saistītais risks ir neliels, netiek ieviesti nekādi ierobežojumi; ja risks ir mērens, Komisija iesaka dalībvalstīm izņemt vielu no apgrozības un aizliegt tās izplatīšanu, pārdošanu, reklamēšanu vai piedāvāšanu patērētājiem (ierobežojumi neattiecas uz izmantošanu komerciālām, rūpniecības un zinātnes vajadzībām); ja viela rada nopietnu risku, piemēro krimināltiesību normas tāpat kā pašreizējā situācijā.

(3) Pašreizējā situācija, ko papildina ES lēmums piemērot vielām ierobežojošus pasākumus patēriņa tirgū, nosakot administratīvas sankcijas

Pasākumi ir tie paši, kas minēti (2) punktā, taču, ja viela rada mērenu risku, ieteikuma vietā Komisija pieņem lēmumu piemērot vielai ierobežojumus patēriņa tirgū, un tas būs saistošs un tiks ieviests, izmantojot īstenošanas aktu.

5.2. Politikas risinājumu novērtējums

1. risinājumu grupa: informācijas apkopošanas un analīzes par jaunām psihoaktīvām vielām uzlabošana

Pašreizējā situācija neveicina politikas mērķu sasniegšanu. Tā nelielā mērā pozitīvi ietekmē sabiedrības veselību un drošību, taču ieinteresētās personas nav pilnībā ar to apmierinātas. Tā nerada nekādas papildu izmaksas ne ES, ne dalībvalstīm.

Strukturālai sadarbībai starp *EMCDDA*, pētniecības institūtiem un tiesu medicīnas laboratorijām ir liela pozitīva ietekme. Pateicoties tai, ES rīcība ir efektīvāka, iegūstot pierādījumus par jaunu psihoaktīvu vielu kaitējumu. Tās finansēšanai 2014.–2020. gadā nepieciešami aptuveni EUR 3,7 miljoni no ES budžeta līdzekļiem. Ieinteresētās personas ir pilnībā apmierinātas ar šo situāciju.

ES pētniecības infrastruktūrai ir tāda pati ietekme, taču tā nav samērojama, jo infrastruktūras izveide izmaksā EUR 5,1 miljonu, bet tās darbība izmaksā EUR 1,4 miljonus gadā. Ieinteresētās personas nav apmierinātas ar šo situāciju.

2. risinājumu grupa: jaunu psihoaktīvu vielu izvērtēšana atsevišķi vai grupā

Atsevišķu vielu izvērtēšanai (*status quo*) ir vidēji pozitīva ietekme uz politikas mērķiem. Tā neuzlabo ES rīcības efektivitāti, jo tā neuzlabo ES spējas paredzēt tirgus attīstību, taču tā pozitīvi ietekmē veselības aizsardzību un drošību, garantējot stabilus pierādījumus par katras vielas radīto risku. Tā pozitīvi ietekmē uzņēmējus, kas vielas izmanto likumīgos izmantošanas veidos, jo ierobežojumi attiecas vienīgi uz kaitīgām vielām. Ieinteresētās personas atbalsta šādu pieeju.

Vielu grupu izvērtēšanai ir vidēji pozitīva ietekme uz politikas mērķiem, jo tā ļauj paredzēt tirgus attīstību un pozitīvi ietekmē veselības aizsardzību un drošību, taču tā negatīvi ietekmē pamattiesības un uzņēmējus, kuri vielas izmanto likumīgos izmantošanas veidos, jo vielām var piemērot ierobežojošus pasākumus, neraugoties uz pierādījumu trūkumu par to kaitīgumu. Tās izmaksas ES un dalībvalstīm ir zemas, un ieinteresētās personas šādu pieeju atbalsta.

Individuālā pieeja, ko papildina informācija par „gudri apkopotu” vielu grupu, ļoti pozitīvi ietekmē politikas mērķu sasniegšanu, jo tā apvieno abu iepriekšminēto pieeju priekšrocības. Tā lielā mērā ietekmē veselības aizsardzību un drošību un nerada papildu izmaksas ne ES, ne dalībvalstīm. Tā pozitīvi ietekmē uzņēmējus, kuri vielas izmanto likumīgos izmantošanas veidos, un ieinteresētās personas lielā mērā atbalsta šādu pieeju.

3. risinājumu grupa: pagaidu pasākumi

Pagaidu pasākumu trūkums (*status quo*) ļoti negatīvi ietekmē politikas mērķu sasniegšanu, jo vielas, kas varētu nodarīt kaitējumu, joprojām ir pieejamas tirgū. Ieinteresētās personas nav apmierinātas ar šo situāciju.

ES ieteikumam ieviest pagaidu pasākumus ir neliela pozitīva ietekme uz politikas mērķiem, jo kaitīgās vielas tiek ātri izņemtas no patēriņa tirgus. Tomēr pastāv risks, ka tās nonāk citās dalībvalstīs, jo ne visas dalībvalstis varētu īstenot šo ieteikumu. ES un dalībvalstu budžetos ir paredzamas nelielas izmaksas (kas saistītas ar īstenošanu). To uzņēmēju darbība, kuri vielas izmanto likumīgos izmantošanas veidos, tiks veicināta, īstenojot vienotu pieeju konkrētām vielām visā ES. Ir pamatota negatīvā ietekme uz uzņēmējdarbību un noteiktām to tirgus dalībnieku pamattiesībām, kuri izmanto vielas izklaides nolūkos. Situācija ir samērīga, un ieinteresētās personas to atbalsta.

ES lēmumam par pagaidu pasākumu ieviešanu ir līdzīga ietekme, bet tā ir ievērojamāka, jo to īsteno visas dalībvalstis. Šajā gadījumā izmaksas ir lielākas, nekā īstenojot ieteikumu, taču efektīvāk samazinās risks, ka vielas varētu nonākt citās dalībvalstīs, un iespējams ātrāk panākt pozitīvu ietekmi uz sabiedrības veselību. To uzņēmēju darbība, kuri vielas izmanto likumīgos izmantošanas veidos, tiks veicināta, īstenojot vienotu pieeju konkrētām vielām visā ES. Pieveja ir samērīga, un ieinteresētās personas lielā mērā to atbalsta.

4. risinājumu grupa: galīgais lēmums attiecībā uz jaunu psihoaktīvu vielu

Pašreizējā situācija tikai nelielā mērā sekmē politikas mērķu sasniegšanu, jo, lai gan uzlabojas valstu rīcību saskaņotība, nav iespējams atbilstoši ierobežot vielas, kas rada vidēju risku. Tas negatīvi, taču pamatoti ietekmē pamattiesības. Tas izraisa bažas attiecībā uz proporcionalitāti, un ieinteresētās personas nav pilnībā apmierinātas ar šo situāciju.

Papildinot pašreizējo situāciju ar iespēju pieņemt ES ieteikumus par ierobežojumiem patēriņa tirgū, tiek panākta vidēji pozitīva ietekme uz politikas mērķu sasniegšanu, jo tas ļauj reaģēt daudz proporcionālākā veidā atbilstoši vielu radītajam kaitējumam. Tomēr saglabājas risks, ka vielas varētu nonākt citās dalībvalstīs. Ietekme uz veselības aizsardzību un drošību ir vidēji pozitīva, bet ietekme uz ES un valstu budžetiem (saistībā ar ieviešanu) ir neliela. Pozitīva ir arī ietekme uz uzņēmējiem, kuri vielas izmanto likumīgos izmantošanas veidos, jo

ierobežojošie pasākumi (vidējs risks) neietekmēs viņu darbību un dažos gadījumos konkrēti izmantošanas veidi būs atļauti pat tad, ja viela rada nopietnu risku. Ir pamatota negatīvā ietekme uz pamattiesībām un uzņēmējiem, kuri laiž apgrozībā vielas, kas tiek izmantotas izklaides nolūkos. Pieeja ir proporcionāla vielu radītajam riskam, un ieinteresētās personas to atbalsta.

Papildinot pašreizējo situāciju ar iespēju pieņemt ES lēmumus, ar kuriem ievieš ierobežojošus pasākumus patēriņa tirgū, tiek panākta līdzīga ietekme, bet tā ir ievērojamāka, jo lēmums ir saistošs dalībvalstīm. Šī pieeja ir dārgāka nekā iepriekšējā, taču tā spēj efektīvāk mazināt risku, ka vielas varētu nonākt citās dalībvalstīs, kā arī kaitīgo vielu negatīvo ietekmi uz veselību un drošību. Tā ir samērīga, un ieinteresētās personas to lielā mērā atbalsta.

6. VĒLAMAIS POLITIKAS RISINĀJUMS

Pamatojoties uz salīdzinošu ietekmes novērtējumu, var secināt, ka visefektīvākās mērķu sasniegšanā būtu šādu leģislatīvu un neleģislatīvu risinājumu kombinācijas:

- (1) **strukturālas sadarbības veicināšana starp EMCDDA, pētniecības institūtiem un tiesu medicīnas laboratorijām;**
- (2) **individuāla pieeja, kas balstīta uz informāciju par „gudri apkopotu” vielu grupu;**
- (3) **ES lēmums ieviest pagaidu pasākumus;**
- (4) **pašreizējā situācija, ko papildina ES lēmums piemērot vielām ierobežojošus pasākumus patēriņa tirgū, nosakot administratīvas sankcijas.**

Vēlmais risinājums **ļoti pozitīvi ietekmē sabiedrības veselību un drošību**. Tādējādi ES var īstenot rīcību ātrāk, jo pagaidu pasākumi ļauj problemātiskās vielas agrāk izņemt no tirgus aprites un tādējādi samazinās tieši piemērojamo ierobežojošo pasākumu pieņemšanai vajadzīgais laiks (izmantojot īstenošanas aktus).

Vēlmais risinājums **ievērojami uzlabo ES spēju paredzēt notikumus** un ļauj atbilstoši rīkoties saistībā ar jaunām psihoaktīvām vielām. Tas pozitīvi ietekmē uzņēmējus, kuri vielas izmanto likumīgos izmantošanas veidos. Lai gan risinājums negatīvi ietekmē to uzņēmēju pamattiesības un ekonomiskās tiesības, kuri laiž apgrozībā izklaides nolūkos izmantojamās vielas, šāda ietekme ir pamatota, jo to nosaka nepieciešamība novērst vielu radīto risku, taču to līdzsvaro pozitīvā ietekme uz tiem uzņēmējiem, kuri vielas izmanto likumīgos izmantošanas veidos.

Ar vēlamo politikas risinājumu tiek **panākts pareizais līdzsvars** starp nepieciešamību aizsargāt indivīdus un sabiedrību no riskiem, ko rada jaunu psihoaktīvu vielu lietošana izklaides nolūkos, un vajadzību samazināt šķēršļus likumīgai tirdzniecībai, kā arī nepieļaut šādu šķēršļu rašanos. Tas arī ļauj **labāk savienot jaunu psihoaktīvu vielu likumīgus izmantošanas veidus ar iekšējo tirgu**. Piedāvājot diferencētākus un labāk pielāgotus risinājumu variantus, kas ir proporcionāli riska līmenim, samazinās ierobežojošo pasākumu negatīvā ietekme uz uzņēmējiem un patērētājiem. Šā politiskā risinājuma pozitīvā ietekme atsver izmaksas ES un dalībvalstu budžetos.

Šajā risinājumā ievērots **subsidiaritātes** princips, jo tas attiecas vienīgi uz tām vielām, kas ir problemātiskas visā ES, bet vietēja mēroga problēmu risināšana tiek atstāta dalībvalstu ziņā. Tajā ir ievērots arī proporcionalitātes princips, jo tas paredz vienīgi tādu rīcību, kas vajadzīga mērķu sasniegšanai, nosakot pasākumus, kuri pielāgoti vielas radītā riska līmenim.

7. UZRAUDZĪBA UN NOVĒRTĒŠANA

EMCDDA un Eiropols katru gadu ziņos par instrumenta īstenošanu. Komisija regulāri novērtēs tā ieviešanu, darbību, efektivitāti, lietderību un pievienoto vērtību. Reizi piecos gados Komisija izvērtēs instrumentu un iesniegs novērtējuma rezultātus Eiropas Parlamentam un Padomei, vajadzības gadījumā ierosinot grozījumus.